

TOURISME ET CULTURE

Franck LAURENT

Resume

Si le tourisme peut constituer un vecteur de développement économique (certes marginal au Vietnam, mais en constante et rapide augmentation¹), il en est également un symptôme, l'accroissement des mobilités de loisir accompagnant généralement le développement économique d'une population (comme en témoigne d'ailleurs le développement actuel du tourisme domestique au Vietnam²). Ce phénomène n'attire encore que modérément l'attention des chercheurs en sciences humaines et sociales, en particulier dans les pays du Sud, et est souvent réduit à une approche micro-économique centrée sur le marketing. Or ce type d'approche ne permet guère de prendre en compte la dimension culturelle du tourisme, trop souvent sous-évaluée, alors que cette mobilité est une de celles qui contribue le plus à la formation des identités collectives, à la confrontation ou au dialogue entre nationaux et étrangers, au façonnement d'une conscience nationale concrète, à la mobilisation d'un savoir plus ou moins pré-constitué ou acquis sur place, à la mise en œuvre ou à la reformulation de toutes une série d'images, de discours et de textes qui précèdent, accompagnent et continuent le déplacement touristique. En s'appuyant sur l'histoire des pratiques touristiques en France et en Europe, sur certaines de leurs inflexions contemporaines, et sur des recherches récentes sur le tourisme au Vietnam, on abordera le rôle de la pratique touristique dans la formation des populations ainsi que ses risques éventuels – risques qui nous semblent souvent liés à l'insuffisance de la réflexion sur la dimension culturelle de cette pratique. Cette communication s'appuiera sur les réflexions du groupe de recherche interdisciplinaire sur le voyage et le tourisme qui vient de se constituer dans le cadre du Contrat de projet Etat-Région des Pays de la Loire (CPER).

Professeur et Directeur du laboratoire « Langues, Littératures, Linguistique des Universités d'Angers et du Maine » (3L.AM)

Tóm tắt

Du lịch và văn hóa

¹ En 2007, le secteur touristique vietnamien a enregistré 7,6 milliards de dollars de recettes.

² En 2007 le tourisme domestique a été estimé à 18,5 millions de Vietnamiens. La même année, on a enregistré 4,2 millions de touristes étrangers au Vietnam. En nombre, la croissance du tourisme domestique est dans la dernière décennie bien plus rapide que celle du tourisme international.

Nếu như ngành du lịch cho thấy sự đóng góp vào việc phát triển kinh tế (mặc dù chỉ là kinh tế biên ở Việt Nam, nhưng lại có sức tập trung và tăng trưởng nhanh³) thì nó cũng đồng thời là một hiện tượng cho thấy một sự gia tăng về nhu cầu giải trí đi kèm với sự phát triển của nền dân số (được phản ánh trong sự phát triển hiện tại của ngành du lịch nội địa tại Việt Nam⁴). Hiện tượng này cũng phần nào thu hút sự quan tâm của các nhà nghiên cứu khoa học xã hội và nhân văn, nhất là ở các nước phía Nam và thường giảm xuống ở mức độ tiếp cận kinh tế vi mô tập trung vào mảng marketing. Tuy vậy, các nghiên cứu này lại chưa tính đến phương diện văn hóa của du lịch và thường đánh giá thấp nó trong khi đây lại là một phần đóng góp và việc hình thành căn cước cộng đồng, sự đối đầu cũng như đối thoại giữa quốc gia và quốc tế, sự định hình một ý thức quốc gia cụ thể, một sự chuyển dịch tri thức thành hoặc sơ định hình hay mua bán tại chỗ cũng như sự triển khai việc tái định dạng các chuỗi hình ảnh, diễn ngôn hay văn bản được tạo ra trước, đi kèm và cùng với hoạt động du lịch. Dựa trên lịch sử tổ chức lễ hành ở Pháp và châu Âu, trên cơ sở những chuyển hướng trong thời kỳ đương đại cũng như dựa vào các nghiên cứu gần đây về du lịch tại Việt Nam, chúng tôi tiếp cận vai trò của việc thực hiện quy trình du lịch trong khuôn khổ các cộng đồng cũng như xem xét các nguy cơ có thể xảy đến mà chúng tôi cho rằng có khả năng chúng tồn tại một cách thường trực do sự thiếu thông tin về sự phản ánh quy trình này thông qua chiều cạnh văn hóa. Tham luận này cũng dựa trên những phản hồi từ nhóm nghiên cứu liên ngành về lễ hành và du lịch tham gia vào khuôn khổ Thỏa thuận dự án Chính phủ - Khu vực của vùng Pays de la Loire (CPER).

Giáo sư, Giám đốc phòng nghiên cứu « Ngôn ngữ, Văn học, Ngôn ngữ học cụm đại học Angers et du Maine » (3L.AM)

³ Năm 2007, hoạt động du lịch ở Việt Nam thu được 7,6 tỷ dollars.

⁴ Năm 2007, lượng khách nội địa ở Việt Nam ước tính đạt 18,5 triệu lượt. Cùng năm đó, lượng khách nước ngoài đến Việt Nam đạt 4,2 triệu lượt. Về mặt định lượng, khách du lịch nội địa trong những thập kỷ vừa qua ở Việt Nam gia tăng hơn so với khách du lịch nước ngoài.